

In Memoriam Drs. Wil van de Pas

Wil van de Pas, de trouwe aanwezige op de bijeenkomsten van promoti en promovendi Nieuwe Geschiedenis, is niet meer. Daags voor Wil door een hartstilstand tijdens het hardlopen ineen zakte, had hij mij nog een e-mail gedaan om mij mee te delen dat hij zeker zou deelnemen aan de vergadering die op de laatste zaterdag van januari jl. was gepland. Het mocht worden verwacht dat hij vanuit zijn brede belangstelling weer - zoals altijd - met goed overwogen opmerkingen, nuttige suggesties en scherpzinnige vragen bij de referaten uit de hoek zou komen. Iedere keer weer bleek hij ook bij de daaraanvolgende gemeenschappelijke lunch in restaurant Valdin een olijke en genoeglijke tafelgenoot. In plaats daarvan hebben wij, talrijk opgekomen en verslagen door ongeloof, Wil op die zwaar regenachtige zaterdagochtend ten grave gedragen. Tegen beter weten in, hadden wij gehoopt dat het niet waar zou zijn. Hij lag echter reeds een week buiten bewustzijn, toen hij op woensdag 24 januari overleed, nog geen veertig jaar oud. Wij kunnen ons moeilijk voorstellen dat hij er op onze halfjaarlijkse bijeenkomsten niet meer bij zal zijn.

Hoewel Wil van de Pas in 1988 afstudeerde op een uitzonderlijk lijvige en gedegen scriptie over het waterschap Mastenbroek in de late Middeleeuwen, nam hij kort na zijn afstuderen vanuit het Rijksarchief

Gelderland met mij contact over een reeds goeddeels geformuleerde onderzoeksaanvraag over "De Rekenkamer te Arnhem en het domeinbeheer vanaf het Verdrag van Venlo (1543) tot ca 1600". Tijdens zijn vervangende dienstplicht op het Rijksarchief was zijn belangstelling voor de geschiedenis van besturen en bureaucraten gebleken. Zijn aanvraag bij het ZWO te Den Haag leidde tot een vierjarige aanstelling als Onderzoeker in opleiding (Oio) bij onze afdeling, met ingang van 1 februari 1990. In de laatste twee jaren van zijn mandaat hielp hij mij tevens bij mijn doctoraal werkcolleges over "Belastingen in de XVIde-XVIIIde eeuwen". Voor de studenten was hij een volleerde en onbaatzuchtige vraagbaak; zelfs nadat zijn dienstverband reeds lang was afgelopen. Hij was tevens met lezingen en artikelen actief in het kader van de interuniversitaire Werkgroep "Geschiedenis van de Openbare Financiën". Wil hield overigens lezingen in Nederland en in Vlaanderen voor een zeer divers publiek van rechtshistorici, fiscalisten en andere historici. In 1992 verbleef hij met een Belgische onderzoeksbeurs gedurende vijf maanden voor archiefonderzoek in Brussel. Hij was er een graag geziene figuur, die rond zich vele vrienden verzamelde uit verschillende landen, waarmee hij tot het einde toe nauw contact bleef onderhouden.

In de herdenkingsbundel Verdrag en Traktaat van Venlo 1543-1993 (Hilversum 1993) onder

redactie van F. Keverling Buisman e.a. publiceerde Wil van de Pas een veel geraadpleegd overzichtsartikel "Tussen centraal en lokaal gezag. De bestuurlijke organisatie in Gelre in transitie 1543-1581". Het getuigt van een grondig en persoonlijk inzicht in de permanente structuren van bestuur, rechtspraak en openbare financiën. De geschiedenis van de Gelderse domeinen en financiën en hun belang in het geheel van de Nederlandse staatsfinanciën was echter zijn grote wetenschappelijke liefde. Daarvan getuigt o.m. zijn belangrijke publicatie "Gelre's eigen gelden. Het financiële belang van een niet-patrimoniaal gewest in de Habsburgse Nederlanden 1543-1581", in W. Fritschy (ed.), Doel en middel. Aspecten van financieel overheidsbeleid in de Nederlanden van de zestiende eeuw tot heden (Amsterdam 1995). Onder wetenschappers had Wil op het gebied van de geschiedenis der openbare financiën een uitstekende faam opgebouwd. Hij werd dan ook gevraagd om in het repertorium De Centrale Overheidsinstellingen van de Habsburgse Nederlanden 1482-1795 (Brussel 1994) o.l.v. E. Aerts e.a. mede te werken en hij kweet zich voortreffelijk van zijn taak met twee opgemerkte artikelen over de "Rekenkamer van Holland (1477-1585)" en over de "Rekenkamer van Gelre (1559-1578, 1580-1681)".¹

Wil koesterde evenwel steeds grootsere en onstuitbare plannen. Hij zou een comparatieve studie schrijven over de vier centrale Rekenkamers in de Nederlanden. Een andere idee van een paar jaren geleden was, dat hij hét boek zou schrijven over de domeinen en financiën in het oude Gelre in heel-Nederlands perspectief. Enige maanden geleden, scheen Wil er weer oren naar te hebben niet het perfecte boek te schrijven dat hij voor ogen had, maar op "minder" te promoveren. Hij had mij beloofd dit jaar zijn proefschrift in te dienen. Zelfs zijn paranymfen waren reeds uitgezocht. Ik kan mij echter niet voorstellen dat er geen tastbaar resultaat meer zou komen van zijn inspanningen. Ik hoop nu zijn computerbestanden en manuscripten die klaar of nagenoeg klaar liggen, op te diepen en publiceerbaar te maken. Ook de copromotor Prof. Mr. Keverling Buisman (Universiteit van Amsterdam), Rijksarchivaris in Gelderland, zal daaraan meewerken. Wij zijn dat aan zijn nagedachtenis verplicht.

H. de Schepper

¹ Hiervan verscheen ook een Franstalige versie E. Aerts e.a. (eds.), Les institutions du gouvernement central des

Pays-Bas Habsbourgeois 1482-1795 (Brussel 1995) 988 blz. Het artikel over de Gelderse Rekenkamer schreef hij samen met Archivaris G. Venner.